

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32782/2521-6473.2023-1.8>

В. М. Підлужний, адвокат, керуючий партнер
Адвокатського об'єднання «Новум»

Е. О. Сиром'ятников, адвокат, партнер
Адвокатського об'єднання «Новум»

ОСКАРЖЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ АКТИВ У СФЕРІ МІСТОБУДУВАННЯ КРІЗЬ ПРИЗМУ ЗАХИСТУ ЗАКОННОГО ІНТЕРЕСУ

У статті проаналізовано чинні норми законодавства щодо питань оскарження індивідуальних актів невизначеним колом осіб, зокрема відповідні положення Кодексу адміністративного судочинства України крізь призму законного інтересу. Розкрито специфіку індивідуальних актів у сфері містобудування. Проаналізовано основні причини, з яких ці акти особливо часто оскаржуються особами, які не є безпосередніми учасниками відповідних правовідносин.

Виокремлено можливі мотиви таких осіб з урахуванням тісного переплетення питань містобудування з іншими сферами. Наведено причини для подібного звернення, в тому числі з точки зору економічного підходу до права, у зв'язку з впливом містобудування як зовнішнього ефекту стосовно третіх осіб.

Охарактеризовано особливості підходу до оскарження індивідуальних актів у сфері містобудування у деяких країнах ЄС, зокрема Естонії, де законодавство де-факто дозволяє подавати позови *actio popularis* у сфері просторового планування. Також наведено приклади підходів, запроваджених в Австрії, Чехії, Словаччині та Франції.

Зазначено про досвід України в цьому напрямку. Наголошено на тому, що за відсутності детального регулювання питань звернення до суду у сфері містобудування, значну роль відіграють висновки Верховного Суду щодо застосування норм права у цих правовідносинах, зокрема в частині визначення наявності або відсутності у таких осіб законного інтересу на звернення до суду.

Виділено ключові підходи в цій сфері та правові позиції Верховного Суду, викладені, зокрема, у Постанові від 20.02.2019 р. у справі № 522/3665/17, де детально розкрито поняття законного інтересу та випадків коли він очевидно відсутній; Постанові від 14.11.2019 р. по справі № 0740/885/18, де зазначається зміст та класифікація інтересів, пов'язаних з певною місцевістю; Постанові від 18.05.2022 по справі №826/12131/17, де досліджено питання наявності права на оскарження містобудівних умов та обмежень, як акту індивідуальної дії особою, якій його не адресовано і прав та обов'язків якої він не стосується тощо.

Зроблено ряд висновків щодо стану чинного правового регулювання у цій сфері, переваг та недоліків підходів Верховного Суду до вирішення проблеми.

Ключові слова: містобудування, законний інтерес, індивідуальний акт, оскарження, адміністративний суд, громадська організація.

V. M. Pidluzhnyi, E. O. Syromiatnykov. Appeal of individual acts in the sphere of urban planning through the prism of protecting a legitimate interest

The article analyzes the current legislative provisions on appealing against individual acts by an indefinite number of persons, in particular, the relevant provisions of the Code of Administrative Justice through the prism of their legitimate interest. The authors reveal the specifics of individual acts in the field of urban planning. The authors analyze the main reasons why these acts are particularly often challenged by persons who are not direct participants to the relevant legal relations.

Possible motives of such persons are highlighted, taking into account the close intertwining of urban planning issues with other areas. The authors provide the reasons for such an appeal, including from the point of view of the economic approach to law, in connection with the impact of urban development as an external effect on third parties.

*The authors characterize the peculiarities of the approach to challenging individual acts in the field of urban planning in some EU countries, in particular, Estonia, where the legislation de facto allows filing *actio popularis* lawsuits in the field of spatial planning. Examples of approaches introduced in Austria, the Czech Republic, Slovakia, and France are also provided.*

Ukraine's experience in this area is also noted. It is emphasized that in the absence of detailed regulation of the issues of going to court in the field of urban planning, the conclusions of the Supreme Court on the application of the law in these legal relations play a significant role, in particular in determining whether such persons have a legitimate interest in going to court.

The authors highlight the key approaches in this area and the legal positions of the Supreme Court set out, in particular, in the Decision of 20.02.2019 in case No. 522/3665/17, which describes in detail the concept of legitimate interest and cases when it is obviously absent; Decision of 14.11.2019 in case No. 0740/885/18, which indicates the content and classification of interests related to a particular area; Decision of 18.05.2022 in case No. 826/12131/17, which examines the issue of the right to appeal against urban planning conditions and restrictions as an act of individual action by a person to whom it is not addressed and whose rights and obligations it does not concern, etc.

The authors make a number of conclusions regarding the current state of legal regulation in this area, advantages and disadvantages of the Supreme Court's approaches to solving the problem.

Key words: urban planning, legal interest, individual act, appeal, administrative court, non-governmental organization.

Постановка проблеми. Спори у сфері містобудування залишаються складною та водночас відносно розповсюдженою категорією адміністративних спорів. До прикладу, у 2019 році судами було прийнято 2777 рішень в адміністративних справах у сфері містобудування й архітектурної діяльності та 2293 рішення у 2020 році відповідно. При цьому, позивачами в таких справах виступають не тільки особи, яким безпосередньо адресовані відповідні акти, але й інші особи, інтереси яких зачіпаються спірними актами або ж ті, які бажають захистити суспільний інтерес. Останнє особливо характерно для позовів громадських організацій та небайдужих до суспільних подій громадян.

Зазначене є цілком логічним, оскільки, враховуючи специфіку відносин у сфері містобудування, видання будь-яких правових актів у цій сфері буде викликати зацікавленість сторонніх осіб. І якщо у випадку з нормативними актами питання права на оскарження звичайно постає менш гостро, то у випадку оскарження індивідуальних актів у сфері містобудування наявність чи відсутність в особи законного інтересу як складової права на оскарження часто відіграє ключову роль.

Чинна редакція Кодексу адміністративного судочинства України (надалі – КАСУ) та інші нормативні акти не містять особливих правил оскарження індивідуальних актів у сфері містобудування, що залишає вкрай широкий простір для суддівського розсуду, перш за все шляхом формування відповідних висновків Верховного Суду.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми пов'язані з оскарженням індивідуальних актів як взагалі, так і специфіка їхнього оскарження особами, яким такі акти не адресовані, вже була предметом деяких досліджень.

Тут варто виділити науковців, які одночасно є судьями Верховного Суду, зокрема В. М. Бевзенка, В. М. Кравчука, М. С. Смоковича. Також необхідно зазначити дослідників Д. В. Лученка, О. О. Мандюка, Є. А. Неборського.

У країнах Європейського Союзу в частині можливості оскарження індивідуальних актів тими чи іншими особами особливу роль відіграють порівняльні дослідження, такі як проведене неурядовою організацією Justice and Environment дослідження «Public participation in spatial planning procedures» [2] та проведене на замовлення Європейського парламенту, групою дослідників, зокрема Dr. M. (Mariolina) Eliantonio, дослідження «Standing up for Your Right(s) in Europe A Comparative Study on Legal Standing (Locus Standi) before the EU and Member States' Courts» [3].

При цьому, можна констатувати, що в Україні не досліджувалося питання оскарження третіми (по відношенню до певного індивідуального акту) особами індивідуальних актів саме у сфері містобудування в контексті наявності чи відсутності в таких осіб законного інтересу на звернення до суду.

У подальшому також планується дослідження вищевказаних питань у контексті співвідношення понять «законний інтерес» і «суспільний інтерес» та аналіз їхнього впливу на можливість звернення до адміністративного суду.

Метою статті є аналіз європейського досвіду та судової практики в Україні, зокрема підходів Верховного Суду щодо оскарження індивідуальних актів у сфері містобудування крізь призму законного інтересу осіб, які не є безпосередніми учасниками правовідносин. Здійснено узагальнення існуючої практики Верховного Суду з виявленням переваг і недоліків. Вищевказане має важливе значення для подальшого розвитку як законодавства, так і судової практики в цій сфері, а також для забезпечення захисту законних інтересів позивачів.

Результати дослідження. Чинна редакція КАСУ у п. 19 ч. 1 ст. 4 визначає індивідуальний акт як акт (рішення) суб'єкта владних повноважень, виданий (прийняте) на виконання владних управлінських функцій або в порядку надання адміністративних послуг, який стосується прав або інтересів визначеної в акті особи або осіб та дія якого вичерпується його виконанням або має визначений строк. На протипагу йому, нормативно-правовий акт у п. 18 визначено як акт управління (рішення) суб'єкта владних повноважень, який встановлює, змінює, припиняє (скасовує) загальні правила регулювання однотипних відносин, і який розрахований на довгострокове та неодноразове застосування [4].

Розмежовуючи ці поняття в контексті права на оскарження, варто зазначити, що можливість безумовного оскарження невизначеним колом суб'єктів є характерною саме для нормативних актів, що підкреслюється й у сучасних дослідженнях [5, с. 301].

У ч. 1 ст. 2 КАСУ передбачено, що завданням адміністративного судочинства є справедливе, неупереджене та своєчасне вирішення судом спорів у сфері публічно-правових відносин із метою ефективного захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб від порушень із боку суб'єктів владних повноважень. У свою чергу, ст. 5 КАСУ, яка має назву «Право на звернення до суду та способи судового захисту», регулює питання суб'єктного кола осіб, які мають право звернутися до адміністративного суду. Частина 1 ст. 5 КАСУ передбачає, що кожна особа має право в порядку, встановленому цим Кодексом,

звернутися до адміністративного суду, якщо вважає, що рішенням, дією чи бездіяльністю суб'єкта владних повноважень порушені її права, свободи або законні інтереси [4].

Таким чином, ми можемо зробити висновок, що кожен, тобто будь-яка особа, з урахуванням приписів КАС України, має право у встановленому порядку звернутися до суду адміністративної юрисдикції, якщо має суб'єктивне уявлення, що рішенням, дією чи бездіяльністю суб'єкта владних повноважень порушені її права, свободи або законні інтереси.

Більшість випадків оскарження індивідуальних актів відбувається в порядку адміністративного судочинства, на чому і сфокусована увага в цьому дослідженні. Проте, варто зауважити, що ситуація може відрізнятися залежно від конкретних правовідносин та заявлених позовних вимог [6].

Відповідні позови з боку осіб, яким не адресований акт, пред'являються в порядку адміністративного судочинства переважно тоді, коли відповідні органи держави або місцевого самоврядування вже зайняли сприятливу позицію щодо певної забудови чи реконструкції, зокрема, видавши відповідні містобудівні умови та обмеження.

Містобудування є тією сферою, де видання тих чи інших індивідуальних актів привертає увагу великої кількості осіб, які не є безпосередніми учасниками відповідних правовідносин. З цієї причини, такі спори посідають провідне місце у випадках оскарження індивідуальних актів особами, які не є їхніми безпосередніми адресатами. Це є наслідком того, що будь-яка забудова, більш-менш масштабна реконструкція, або ж знищення будівель неминуче створює зовнішні ефекти (екстерналії) для третіх осіб, які не стосуються забудовника, бенефіціара забудови чи державних органів, які приймають індивідуальні акти в цій сфері. При цьому, такі зовнішні ефекти можуть мати як позитивний, так і негативний вплив на третіх осіб [7, с. 118].

Зазначене повною мірою стосується й містобудування, проте з невеликим застереженням. Безперечно, будь-яка забудова може мати позитивний вплив на мешканців, які живуть чи працюють поряд, що може полягати в покращенні об'єктів благоустрою, ремонту частини тротуару, який знаходиться поруч тощо.

Так само це може впливати взагалі на всіх членів громади загалом, покращуючи загальний вигляд населеного пункту. Проте, у наших реаліях частіше відбувається інша ситуація, а саме певна забудова чи процес реконструкції мають негативний зовнішній вплив на третіх осіб. Варіанти такого впливу є численними та переплітаються з такими сферами, як навколишнє середовище, історико-культурна спадщина, забезпечення архітектурного стилю району чи міста й навіть захист життя та здоров'я (небезпечні для оточуючих будівництва).

Трагічні події в Туреччині та Сирії, що сталися в лютому 2023 року вчергове продемонстрували важливість належного забезпечення містобудівної діяльності. Зокрема, у Туреччині за наслідками цих трагічних подій кримінальні звинувачення за порушення будівельних норм були висунуті сотням осіб [8].

За таких обставин, видається цілком раціональним прагнення громадян особисто або в особі відповідних громадських організацій звертатися до судів щодо оскарження індивідуальних актів у сфері містобудування, адресатами яких є інші особи. До таких актів належать, зокрема містобудівні умови та обмеження, дозвіл на виконання будівельних робіт, рішення про присвоєння адреси об'єкта нерухомого майна тощо.

В іноземних дослідженнях відмічається, величезна різноманітність щодо того, кому та на яких умовах надається *locus standi* (право постати перед судом) в адміністративних спорах у сфері містобудування [2, с. 14].

Прикладом надання суб'єктам широких можливостей для звернення до суду є Естонія, у якій фактично кожен має право оскаржувати рішення з питань просторового планування в адміністративних судах. Варто зазначити, що запровадження такого підходу не викликало однозначної позитивної реакції, оскільки викликало побоювання щодо перевантаження судової системи подібними позовами, які може подати будь-хто. Однак, такі побоювання не справдилися, оскільки, справи з просторового планування, навіть разом зі справами про будівництво, становили не більше 6% від загальної кількості справ в адміністративних судах у 2011 та 2012 роках [2, с. 20].

Естонський закон про містобудування зазнавав змін, і наразі в параграфі 54 вказує на те, що кожен, хто вважає, що рішення, яким затверджено державний просторовий план, суперечить суспільним інтересам або порушує його права чи свободи, має право оскаржити це рішення до суду протягом 30 днів із дня коли він або вона дізналися або повинні були дізнатися про затвердження плану [9].

Отже, вказаний закон, виходячи з наведених у ньому формулювань де-факто, встановлює право на подання позовів *actio popularis*, тобто позову в суспільних інтересах.

Натомість, в Австрії та Чехії позивач має довести безпосереднє порушення своїх прав у такій категорії справ, а в Словаччині суспільний інтерес у таких справах захищається виключно прокурором [2, с. 17–18].

У Франції Касаційний Суд в одній зі справ надав можливість природоохоронній громадській організації вимагати знесення будівлі, яка не відповідає вимогам міського планування [3, с. 57–58].

При цьому, Україна безсумнівно посідає тут своє окреме місце, яке не є абсолютно подібним до жодного зі вказаних прикладів. Так, В. М. Кравчук зазначає, що в Україні є правові передумови, у першу чергу, конституційно-правові та практичні шляхи реалізації позову в суспільних інтересах в адміністративному судочинстві. Позови в інтересах неконкретизованих осіб (в інтересах суспільства, народу) можуть розглядатися як виняток у випадках, прямо передбачених законодавством [10, с. 371].

Особливості ж оскарження індивідуальних актів у сфері містобудування за відсутності окремого правового регулювання значною мірою визначаються судовою практикою. У практиці застосування наведених норм основне питання виникає в частині застосування широкого чи вузького тлумачення поняття законного інтересу особи.

Розглянемо постанову Верховного Суду від 20.02.2019 р. у справі № 522/3665/17, у якій розкривається підхід до визначення законного інтересу, що підлягає захисту згідно з приписами КАСУ. Так, Верховним Судом було зазначено, що законний інтерес: має правовий характер; пов'язаний із конкретним матеріальним або нематеріальним благом; є визначеним; є персоналізованим (суб'єктивним); суб'єктом порушення законного інтересу позивач вважає суб'єкта владних повноважень. Судом у цій справі також було виокремлено низку випадків, у яких законний інтерес очевидно відсутній: незаконність інтересу; не правовий характер вимог – вимоги не породжують правових наслідків для позивача; встановлена законом заборона пред'явлення позову на захист певного інтересу; коло осіб, які можуть бути позивачами, прямо визначено законом, і позивач до такого кола не належить; позивач звернувся за захистом інтересів інших осіб – держави, громади, фізичної або юридичної особи без відповідних правових підстав або в інтересах невизначеного кола осіб [11].

В аспекті подальшого розвитку поняття законного інтересу в судовій практиці варто звернути увагу на постанову Верховного Суду від 14.11.2019 р. по справі № 0740/885/18, де зазначається зміст та класифікація інтересів, пов'язаних із певною місцевістю [12].

У цій справі Верховний Суд вказав на те, що територіальні громади мають власні типи соціальної поведінки, стосовно яких територія є умовою, що забезпечує стійку взаємодію соціальних суб'єктів, які формують територіальні соціальні мережі. Територіальний інтерес було визначено як систему соціальних суб'єктів, що ґрунтується на рефлексії території, а також пов'язаних із нею проблем, їх життєвого простору, які є безпосередньою причиною відповідного типу територіальної поведінки або соціальної дії. Соціальні інтереси територіальної громади детермінують: розвиток соціальної інфраструктури відповідної території; поліпшення соціально-психологічного клімату та оптимізацію соціальних взаємодій і відносин на відповідній території; інтерес у забезпеченні правопорядку та громадської безпеки. За носіями інтереси поділяються на індивідуальні, територіальні, групові, громадські, загальнолюдські, відомчі, соціально-класові, територіальні інтереси політичних еліт тощо.

Верховним Судом у вищевказаній справі також було сформовано підхід, що КАСУ передбачає обов'язкове з'ясування судом обставин, що свідчать про порушення інтересу. Позивач повинен довести, що він має законний інтерес і є потерпілим від порушення цього інтересу з боку суб'єкта владних повноважень.

На практиці найбільш важливим питанням є те, чи є певний інтерес, про наявність якого зазначає позивач, таким що є в розумінні КАСУ охоронюваним законом, а отже, таким, що у разі порушення цього інтересу з боку суб'єкта владних повноважень, підлягає захисту судом.

У більшості випадків мають місце різні підходи до тлумачення поняття наявності законного інтересу. Це стосується й питань містобудування. Так, питання наявності права на оскарження містобудівних умов та обмежень як акту індивідуальної дії особою, якій його не адресовано і прав та обов'язків якої він не стосується, було предметом розгляду в справі № 826/12131/17, у якій Верховний Суд сформулював правові висновки щодо того, що значення цих конституційних положень, зокрема, у сфері будівництва полягає в обов'язку суб'єктів містобудівної діяльності під час здійснення підготовчих та будівельних робіт неухильно дотримуватися вимог законодавства та містобудівної документації на місцевому рівні з тим, щоб створення нових об'єктів будівництва (реконструкція наявних об'єктів) здійснювалося з урахуванням прав та інтересів мешканців відповідного населеного пункту, включаючи необхідність створення (збереження) умов для відпочинку, занять фізкультурою та спортом, дитячих ігор та розваг, паркування транспортних засобів у межах прибудинкової території, тобто створення сприятливих умов для життя та здоров'я людини [13].

Із зазначеного вище Верховний Суд зробив висновок, що факт невідповідності містобудівних умов та обмежень містобудівній документації на місцевому рівні очевидно створює загрозу суспільним (загальним) інтересам, оскільки це може завдати шкоди інтересам значної (необмеженої) кількості осіб, які будуть позбавлені (обмежені) умов відпочинку, занять фізкультурою з метою оздоровлення, дитячих ігор та розваг у межах прибудинкової території під наглядом її мешканців, створить перешкоди у сфері паркування та відповідно підвищить небезпеку виникнення дорожньо-транспортних пригод, і може призвести до несприятливих наслідків завдання непоправної шкоди здоров'ю та життю людини. Колегія суддів зазначила, що адміністративні суди, у випадку необхідності перевірки дотримання суб'єктами владних повноважень гарантованих особі прав, зокрема, наданих статтями 13, 23, 50, 54 Конституції України в правовідносинах, пов'язаних із благоустроєм населених пунктів, плануванням та забудовою території, повинен застосовувати широке тлумачення поняття «охоронюваний інтерес». За загальним правилом, такий інтерес включає, у тому числі захист права на безпечне для життя і здоров'я довкілля, створення умов для комфортного та безпечного проживання на території відповідного населеного пункту.

Розглядаючи справу № 813/4993/15 у касаційному порядку, Велика Палата Верховного Суду в постанові від 19.06.2019 р. визнала правильними висновки судів попередніх інстанцій про наявність підстав для задоволення цього позову, оскільки внаслідок оскаржуваних дій відповідача створювалася загроза втрати

об'єкта культурної спадщини місцевого значення, а введення цього об'єкта будівництва в експлуатацію мало здійснюватися на підставі акта готовності об'єкта до експлуатації шляхом видачі органами державного архітектурно-будівельного контролю сертифіката в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, а не на підставі реєстрації декларації про готовність об'єкта до експлуатації. Звернення до суду позивач обґрунтував порушенням своїх культурних прав як члена громади м. Львова, послався на те, що будинок є об'єктом культурної спадщини, який знаходиться в межах історичного ареалу м. Львова, натомість відповідно до статті 54 Конституції України держава забезпечує збереження історичних пам'яток та інших об'єктів, що становлять культурну цінність [14].

За висновками Верховного Суду, викладеними, зокрема, у Постанові від 02.11.2021 р. у справі № 420/2719/20, особи мають право на звернення до адміністративного суду в порядку, передбаченому КАСУ, із позовом про скасування містобудівних умов та обмежень, оскільки це спрямовано на захист екологічних прав та інтересів, який перебуває у сфері контролю адміністративних судів [15].

Натомість у Постанові Верховного Суду від 31.03.2021 р. у справі № 640/21611/19 було зазначено, що суд бере до уваги, що визначені в статуті мета та напрямки діяльності Громадської організації «Європейський закон і порядок» є загальними та не пов'язані безпосередньо зі сферою будівництва. Організація не навела обставин, які б свідчили про її безпосередню заінтересованість у вирішенні питання, що є предметом позову; безпосереднього зв'язку з предметом спору та не зазначила інтереси яких саме осіб є предметом судового захисту. Обґрунтування права на звернення до суду є абстрактним та не розкриває дійсних приводів, причин та підстав звернення до суду [16].

Крім того, у Постанові від 28.09.2021 р. у справі № 802/350/17-а Верховний Суд розглянув справу, у якій позивач обґрунтував наявність у нього права на звернення до суду тим, що реєстрація декларації про початок виконання будівельних робіт порушує його права, оскільки він звертався до Вінницької міської ради з заявою щодо надання йому безоплатно в приватну власність земельної ділянки для розміщення індивідуального гаража, але йому було відмовлено в цьому.

Верховний Суд зазначив, що дії (рішення) суб'єкта владних повноважень, що є предметом розгляду вказаного провадження, не можуть мати негативного впливу на конкретні реальні індивідуально виражені права, свободи чи інтереси позивача. Це свідчить про відсутність предмета захисту в суді, адже позивачем не визначено права, свободи чи інтересу, які мають бути захищені (поновлені) у судовому порядку, що фактично вказує на безпредметність заявленого позову [17].

Також, у Постанові Верховного Суду від 09.06.2021 р. судова колегія зазначила, що дозвіл на виконання будівельних робіт, як правовий акт індивідуальної дії, породжує права й обов'язки тільки для тих суб'єктів (чи визначеного цим актом певного кола суб'єктів), яким його адресовано. Позивач не є учасником містобудівельних правовідносин і дозвіл не створює, не припиняє, не змінює його прав чи обов'язків. Звернення до суду зумовлене захистом його майнових законних інтересів як інвестора будівництва [18].

Зазначене у своїй сукупності свідчить про суперечливість практики Верховного Суду в питаннях визначення наявності в позивача права на позов через категорії порушених прав та законного інтересу.

Проте, судова практика загалом має й певні позитивні тенденції.

Виразною тут є позиція Вищого адміністративного суду України, викладена в Ухвалі від 18.08.2016 р. у справі № 826/2706/15, якою було скасовано рішення апеляційного суду про скасування містобудівних умов та обмеження та відмовлено в позові з огляду на той факт, що вони за своєю юридичною суттю є актом індивідуальної дії та направлені на врегулювання правовідносин. Суд зазначив, що в такому випадку між Товариством з обмеженою відповідальністю «Терра Капітал» як суб'єктом містобудування та відповідачем, як спеціально уповноваженим органом містобудування та архітектури, існують правовідносини згідно з нормами законодавства. Суд зазначив, що Громадська спілка «Асоціація органів самоорганізації населення міста Києва» не є стороною таких правовідносин, а тому суд першої інстанції правильно вважає, що оскаржуваними містобудівними умовами та обмеженнями, його права та інтереси не порушені.

Суд резюмував, що порушення вимог Закону діями суб'єкта владних повноважень не є достатньою підставою для визнання їх протиправними, оскільки обов'язковою умовою для цього є доведеність позивачем порушення його прав та охоронюваних законом інтересів діями відповідача [19].

При цьому очевидно, що висновки суду про те, що порушення закону при прийнятті акту не є достатньою підставою для визнання протиправним такого акту, не сприяють утвердженню верховенства права та можуть викликати нерозуміння з боку суспільства.

Натомість, вже у 2022 році за результатами розгляду касаційної скарги тієї самої організації на рішення судів першої та апеляційної інстанції про відмову у визнанні незаконними містобудівних умов та обмежень, Верховний Суд скасував рішення судів та зазначив, що суд погоджується з висновком суду апеляційної інстанції про те, що містобудівні умови та обмеження є актом індивідуальної дії, однак за своєю природою вони можуть впливати на права та інтереси не тільки замовника, а й на інтереси громадськості в цілому [20].

З урахуванням зазначеного вище можливо дійти до наступних **висновків**:

1. Особи, які не є безпосередніми учасниками правовідносин, у межах яких було прийнято індивідуальний акт у сфері містобудування, можуть за наявності певних умов оскаржити такий акт.

2. Позиції судів щодо визначення наявності права на отримання судового захисту особи шляхом оскарження індивідуального акту у сфері містобудування є доволі невизначеними та можуть істотно відрізнятись залежно від підходу суду в конкретній справі до встановлення наявності чи відсутності законного інтересу в позивача.

3. Варто відзначити застосування Верховним Судом більш прогресивного підходу у визначенні законного інтересу, що підлягає захисту зі сторони суду в порівнянні з практикою касаційного суду, що існувала до цього.

4. Необхідним є напрацювання одноманітних підходів до визначення чітких критеріїв щодо визнання права особи на отримання судового захисту законного інтересу.

5. Дискусійною залишається позиція щодо наявності в адміністративного суду можливості не визнавати протиправним акт індивідуальної дії, якщо судом встановлюються ознаки незаконності цього акту, але позивач не довів наявність порушених прав, свобод чи законних інтересів.

6. Більш широкий підхід до визначення права позивача на отримання судового захисту у сфері оскарження індивідуальних актів у сфері містобудування буде сприяти цивілізованому вирішенню конфліктних ситуацій у питаннях забудови населених пунктів та зменшить шкідливі зовнішні ефекти для третіх осіб.

Список використаних джерел:

1. Судова статистика. URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/
2. Justice and Environment. Public participation in spatial planning procedures comparative study of six EU member states. 2013. 111 p. URL: <https://zagovorniki-okolja.si/wp-content/uploads/2018/11/Land-use-planning-and-access.pdf>
3. Standing up for your right(s) in europe A comparative study on legal standing (locus standi) before the EU and member states' courts : Study / M. Eliantonio et al. 2012. 140 p. URL: [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/IPOLE-JURI_ET\(2012\)462478](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/IPOLE-JURI_ET(2012)462478)
4. Кодекс адміністративного судочинства України : Кодекс України від 06.07.2005 р. № 2747-IV : станом на 6 листоп. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>
5. Смокович М. І., Бевзенко В. М. Адміністративний процес України : теорія, практика : підручник. Київ : Дакор, 2020. 1346 с.
6. Ленгер Я. І., Заборовський В. В. Правова специфіка природи оскарження нормативних та індивідуальних актів органів публічної влади. *Порівняльно-аналітичне право*. 2018. № 2. С. 376–378. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/25485>
7. Познер Р. А. Економічний аналіз права / пер. з англ. С. Савченко. Наук. вид-во «Акта», 2003. 862 с.
8. Peters C. Turkey earthquake: More than 600 people investigated in relation to collapsed buildings – National – Vigour Times. URL: <https://vigourtimes.com/turkey-earthquake-more-than-600-people-investigated-in-relation-to-collapsed-buildings-national/>
9. Planning Act : of 28.01.2015 : as of 1 November 2022. URL: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/Riigikogu/act/525102022002/consolide>
10. Кравчук В. М. Доступ до адміністративного суду громадських організацій по захист публічного інтересу. Застосування судами Конституції України: доктрина і практика. Київ, 2022. С. 359–371.
11. Постанова Верховного Суду від 20.02.2019 у справі № 522/3665/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/80167902>
12. Постанова Верховного Суду від 14.11.2019 у справі № 0740/885/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/85678165>
13. Постанова Верховного Суду від 18.05.2022 у справі № 826/12131/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104360994>
14. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 19.06.2019 у справі № 813/4993/15. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/82997447>
15. Постанова Верховного Суду від 02.11.2021 у справі № 420/2719/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100748749>
16. Постанова Верховного Суду від 31.03.2021 у справі № 640/21611/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96015808>
17. Постанова Верховного Суду від 28.09.2021 у справі №802/350/17-а. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/99976835>
18. Постанова Верховного Суду від 09.06.2021 у справі № 826/1432/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97628071>
19. Ухвала Вищого адміністративного суду України від 18.08.2016 р. у справі № 826/2706/15. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/60222630>
20. Постанова Верховного Суду від 25.05.2022 у справі № 826/4181/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104467117>